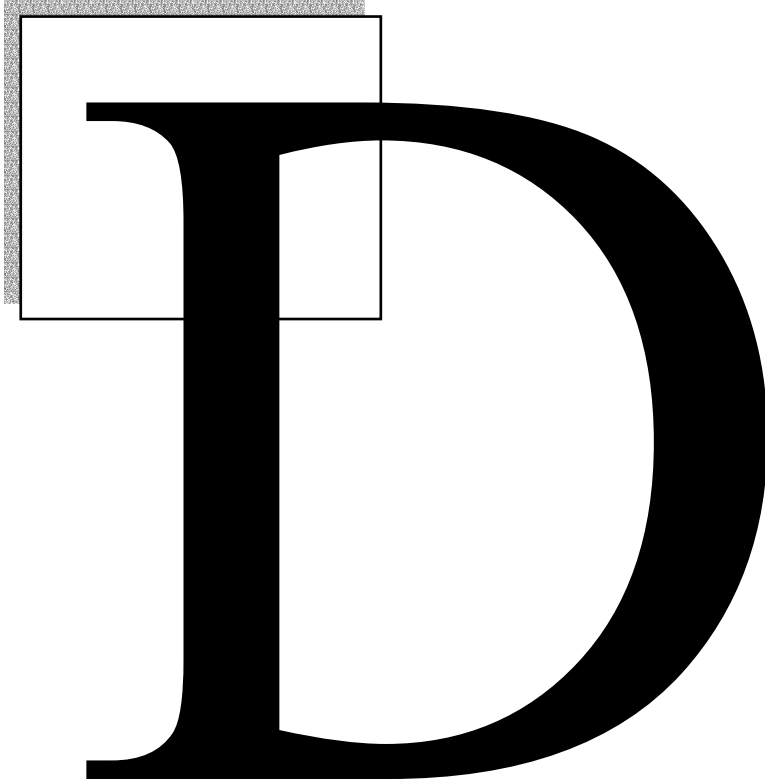

ORL
PRO
NOBS

Dietari del domínic Pere Tomich

í altres documents

Ivan Carbonell Iglesias

Guanyador exaequo del

V Premi Literari-Gastronòmic Pou de la Neu

Al despullar
 véreu ballar
 en bells tapits,
 aiücs, salts, crits
 amb ses veïnes,
 perdius, gallines,
 pollets petits,
 juleps solsits,
 ous ab gíngebre,
 los dus ab pebre,
 grec e clarea
 sense perea;
 la maloesia
 per cortesia
 en gobel lets
 los artalets
 no'ls hi preaven,
 e si hi ampraven
 pegats de llambre,
 benjuí, ambre,
 aigües, almesc;
 feia fer fresc
 molt citronat,
 carabassat,
 prou ginebrons,
 e canyelons,
 fin tartugat
 i caponat
 en lletovari.

Jaume Roig. Spill.

*Dentro de pcco me reuniré con mi principio, y ya no creo que éste
 sea el Dios de gloria del que me hablaron los abades de mi orden,
 ni del júbilo, como creían los franciscanos de aquella época, y quizá
 ni siquiera sea el Dios de piedad, Gott ist ein lautes Nitchts, ihn rührt
 Nun noch Hier... Me internaré deprisa en ese desierto vastísimo,
 perfectamente llano e inconmesurable, donde el corazón piadoso sucumbe
 colmado de beatitud. Me hundiré en la tiniebla divina, en un silencio mudo
 y en una unión inefable (..) Hace frío en el scriptorium, me duele el pulgar.*

*Dejo este texto, no sé para quién, este texto, que ya no sé de qué habla;
 stat rosa pristina nomine, nomina nuda tenemus.*

Umberto Eco. El nombre de la rosa

dones malignes
 moltes vegades
 viu condempnades;
 mil bandejaven,
 obismés ne penjaven
 que de raïms
 per varis crims
 Jaume Roig. Spill.

ora
 pro
 nobis

Les cúpules del convent de les clarisses i de l'església de Santa Maria trenquen l'alba. Fa fred a Cocentaina aquest mes de novembre i només el regust de les herbes que descansen al fons d'aquest alcohol m'escalfen. Herbers del Montcabrer. Sóc vell i a la tardor dels meus dies ja sols trobe consol en un dels set pecats capitals –*miserere Domine*–, en aquests dietaris del meus dies passats i en la soledat de l'ofici de veure nàixer el sol. Ja no dorm, ulls cansadíssims que no es tanquen, i per això puc alçar-me a veure rompre's el dia, com un ou que esclata en la paella negra, i veure el perfil de Cocentaina, on acabaran els meus temps, mentre l'horitzó es fa roent i els meus ulls s'encenen com la clara i el rovell.

* * *

La jove Sagrari entrarà prompte amb l'esmorzar. Dirà alguna cosa mordaç quan veja que he tornat a obrir la porta de l'armari i a servir-me un toc de muntanya; aquest aiguardent fet d'essències de la serra que ens empara –romer i farigola, sàlvia i poliol– i que em regula gorja avall. No m'importarà que ho diga. *No begueu bon matí una copeta, pare*. Sap que és l'únic delit, l'isolat plaer. Bé, no exactament l'únic. La safata plena sobre la tauleta farà que deixi a un costat els paperots –el següent procés, els testimonis dels endimoniats– apilats al meu estudi. L'olor de la llet calenta trencada per un raig de mel pot amb aquests papers entintats de malefícis i amb la meua voluntat. El sabor de les ametlles i els anous de la coca que haurà fet sa mare –coca de canonge o coca de llanda, que serà hui?– se'm trencarà a la boca i me'n cauran miques. En les engrunes de la coca caigudes mentre mastegue provaré a llegir el meu destí. Al capdavant tots fem qualche encanteri alguna vegada en la vida. La jove Sagrari m'haurà parat un tovalló de tela i sobre aquest vel cauran les molles, la farina i el rent que m'ajudaran a saber quants dies em resten de vida. Comptaré els trossos caiguts i pensaré que em queden tants dies com engrunes, tants mesos com molles, tants anys com ametlles penjades d'un arbre esclatat de blanc que encara no han caigut.

Ara que sóc vell prove a comptar els meus dies en les engrunes caigudes de l'esmorzar, però sé que jo he acabat amb molts dies i he fet nit en molts ulls. Encara mire paperots i processos, encara lligue els manuscrits i els arxive, resseguint les pistes del Malvat i

potser per això encara no me n'he anat, perquè no he enllestit la feina a ulls del Senyor. Perquè sí, jo puc dir que als servents del Malèfic els he tallat els dies i els he embenat els ulls; jo sí he fet caure les darreres ametlles del seu arbre d'un bon cop de forca. Quan els he trobat, quan he vist la seua presència en la voluntat doblegada dels vasalls, he sigut jo el senyor del foc, en comptes de l'àngel caigut. He vist crepitant els cossos dels desviats en les fogueres que he fet encendre i he fet sol enmig de la foscor. Aquell any a la ciutat de València en vaig encendre tantes que la nit semblava crepuscle, el vespre em pareixia dia i el negre es feia clar amb les gotes de roig a foc i flama i el ferum dels cossos en cremar.

El meu nom és Pere Tomich, domínic del convent de Sant Domènech de València, beneficiat de Santa Maria d'Elx, mestre en teologia, martell d'heretges, mall de bruixes, ancià refugiat al Palau comtal de Cocentaina. Confesse que el meu pecat és la golafreria, el menester de l'estómac, i que les úniques fetilleries que he passat per alt al llarg de la meua vida són les que la mare de la jove Sagrari deu fer amb cada àpat que la seua filla em serveix. No la conec, però he fet enviar-li cartes perquè algun dia vinga a la meua presència per dir-li de viva veu que ha sabut endolcir, fer tan suaus, els dies del meu ocàs. En el fons, no pot haver malefici en uns àpats tan increïbles, sinó només la mà de Déu, gràcia divina. Ara em ve al cap, per exemple, que fa dies va ploure a tota la comarca i la mare de Sagrari envià la filla a buscar esclata-sangs i bolets –em contà la jove, mentre em parava taula– i després aparegueren davant de mi en aquelles cassoles. Els bolets, entre alls escapçats i rastres de vi blanc evaporat, semblaven conservar encara el gust de la molsa i l'herba. Els esclata-sangs adornaven un conill sorprès a la muntanya i a cada mos, a cada esclat al meu paladar, jo sentia aquell sabor a humitat i a salvatge, a costera banyada per la pluja i a conillera habitada. I entre aquells ferums i aquelles flaires, entre aquell plaer i aquell deler, jo meditava quan havia estat l'última vegada que havia estat tan feliç. I confesse que fou de jove a Xàtiva, aquella nit.

* * *

Fou després d'aquella execució a Relleu. Un grup d'orats buscava un tresor àrab al cor de la muntanya, el Cabeçó d'or, i per obrir la closca de la terra invocaven Belzebú. A les parròquies i arreu de la diòcesi corregué la notícia que a Relleu havien aparegut

fogueres a la muntanya, branques de pi i carrasca, matolls convertits en cendra. Algú tornava a rondinar la muntanya a la recerca del tresor amagat pels servents del de la Meca, com feia anys, però semblava ver que aquests invocaven ajuda diabòlica. Deien que bon matí s'encenien focs i que les petjades de bótes indicaven que s'havia cantat, que s'havia dansat i que s'havia desafiat l'Altíssim. Fou després de tres nits i tres dies que al final els sorprengueren. Eren un grup de francesos que duia lligat un porc i feia temps que errava per la serra. Deien dormir en un refugi de la muntanya i haver arribat el mes proppassat. Confessaren que les darreres pluges de tardor els havien dut a la muntanya, però negaren servir l'àngel negre o buscar monedes d'or. Digueren que venien a buscar perles negres que habitaven davall la terra i parlaren d'exquisits sabors, postres trufats de negre i dolç. Deien que aquell animal d'olfacte exquisit els ajudava a trobar-ne, ocultes les perles entre les pedres, com pomes de terra colgades. Sense cap pedra negra als seus buiracs que ens fera creure aquelles raons, quedava clar que els forasters buscaven l'or maleït i adoraven Lluçifer per rebre'n ajuda. I que pretenien fer ofrena d'aquell porc al seu senyor banyut. I per això, amb la primera llum de l'alba els escorxats foren ells i després de la darrera foguera ja no s'encengueren més focs a les costeres de Rellu ni a obrir la serra varen tornar de França.

Jo cogitava l'alegria d'aquell triomf caminant pels carrers somorts, adormits i cetrinats de la ciutat de Xàtiva. M'hi acollia llavors, dormint al seminari, pujant a la seu. Fou una vesprada dels dies de després del cas de Rellu. Havia vingut a veure l'abat, havíem parlat a la basílica en havent dinat com a cardenals. Aquell sant baró menjava com una vora riu i era un pou de ciència. Sabia un fum de teologia i sentir-lo era un goig, més encara quan era possible escoltar-lo i empassar-se els àpats amb què rebia els convidats. Recorde el sabor de l'arròs amb crosta, però també el bacallà caigut al costat dels ous de la borreta. Recorde els plats de tostons, salats i dolços alhora, i el gust cremat dels piments de la pericana. Però sobretot recorde que les almoixàvenes amb què conclogué aquell dinarot no se m'acabaren d'assentar bé a l'estómac. I mentre aquell home es quedava adormit a la seua cadira mentre repassava versos místics, amics i amats, del beat de Mallorca, jo no podia conciliar el son. El neguit em féu obrir primer les parpelles, féu que em pujara una cremor des de la boca de l'estómac després i finalment em va fer eixir a buscar la frescor de la vesprada. Entre suors i mentre vagarejava pels carrers adjacents a la seu la vesprada es va anar fent negra, però el meu defici no minvava. I no minvà quan vaig obrir les portes de la basílica per orar, per si aquell

esclat que agafava forma al meu estómac, aquella tempesta als budells, era pels meus pecats de golafre, de superb o d'irat. O si havia envejat o no havia compartit, o si algun dia no m'havia alçat prest; si m'havia quedat en la trampa dels llençols suaus i olorosos mentre el dia feia hores que havia iniciat el seu curs i el gall ja havia trencat el cel. O era un avís i em prevenia contra la imminència de l'únic pecat del qual jo em semblava exclòs, ara pense. Per tot això resava i molt més mentre l'escalfor que pujava i m'incitava a caminar com un possés, foll i orat, pels carrers de la ciutat de Xàtiva, augmentava sense que ni la santedat de la basilica ni la frescor del temple foren consol. I així em trobà la nit, a punt de perbocar sense aconseguir-ho, maleint les almoixàvenes que no he tornat a tastar, ignorant quin carrer agafava ara, amb les mans agafant-me la panxa demanant al Senyor on podria trobar un digestiu per a un dolor tan gran. Prop d'una font, sol i amb la nit sobre mi, vaig tancar els ulls després de beure aigua fresca, demanant-me si allò no seria un càstig del dimoni, per haver fet malbé tants plans seus i haver aturat els peus de tants seus seguidors...

... i llavors vaig sentir la seua mà sobre el meu front, xopa i dolça.

Palpava la meua febre i el meu calor, notava com em creixia aquell malestar. Amb els ulls tancats jo sabia que aquella mà que em tocava –desacostumat al tacte, terreny verge i pur el del meu cos– explorava el meu dolor i en trobava les causes al fons de mi. I vaig ser feble, perquè em vaig sentir més alleujat amb aquell tacte i l'escalfor de la flama malèfica féu un pas enrere davant d'aquell escut santíssim. Quan vaig obrir els ulls vaig veure com l'altra mà d'aquell ser angelical llençava algunes herbes a l'aigua de la font. Hi havia un silenci inacabable en aquells carrers emboçats de nit i tan sols el degoteig dels dolls de la font trencaven la foscor. I enmig d'aquell silenci i un raig de lluna que aparegué feble i sobtat, les aigües de la font anaren adquirint un color daurat mentre aquelles herbes es dissolien en l'aigua. La primera de les bombolles nasqué al fons de la pedra de la font i esclatà a la superfície daurada de l'aigua. Li seguiren les seues germanes primer a poc a poc, fins que la font fou aviat un esclat de bromera i aigua calenta, or fos radiant enmig de la nit. Els meus ulls dilatats veieren dissoldre's aquelles herbes primer, bullir les aigües després i indefensos veieren avançar aquella mà tan hàbil fins la meua boca. Duia un pam d'aigua calenta de la font al fons de la seua palma, regalimant-li'n gotes entre els dits finíssims. Amb candor va arribar als meus llavis, segellats de dolor i de por, i els va obrir per fer-me beure aquella aigua misteriosa... Fou

tan sobtat el canvi, tan ràpid l'efecte! Com si un raig de sol haguera fet via entre una boira espessa, com si algú haguera deixat caure un vi salubre en la carn d'una ferida oberta. Sal i vinagres tan ràpids per al meu dolor. A poc a poc vaig anar alçant l'esquena, començà a desemboirar-se'm el pensament i vaig sentir com tot tornava a l'alfa i a l'omega, com desapareixia aquell pes.

I fou aleshores quan la vaig mirar.

Durant el minut que les nostres mirades es trobaren aquella nit enmig del silenci trencat per l'aigua vaig poder veure els ulls negres més bells que he vist mai. Vaig poder veure el cos més sinuós, el cuir apegat a la fesomia més propícia, les cames més enèrgiques. Els cabells més llisos i més negres. Li brillava el raig de lluna tímid a la pupil·la i en entendre el meu hàbit aquell raig es féu miques i esdevingué crits. Jo només vaig deixar escapar-ne un i a fe que amb els anys m'he penedit de no haver sucumbit al meu desig d'aquell minut, a les meues ganes de posseir i ser posseït, a la meua ànsia –ho confesse, jo pecador– de treure'm l'hàbit i ser-li honest marit. Però no puc negar que mentre ella corria carrer avall fins desaparèixer prop d'un cantó com per encanteri, jo vaig ocultar el meu desig amb aquell crit.

- A la bruixa! Caceu-la!

M'encisa que la pluja em sorprenga a la muntanya, prop de la Penya Banyada, als peus del Racó Llobet o en les immediacions de Sant Cristòfol, a les caves d'Agres on es guarda la neu. M'encanta veure com ixen, com deixen anar a la humitat, amb el primer ullal de sol en acabat el ruixat, caragols de muntanya. Els agafe –tímids cuquets– i me'ls enduc al sarró. Durant uns dies caminaran dins del poal sense superar la barrera de sal i quan estiguen nets bolliran tendres. El suc de la tomaca mesclada d'herbes farà del seu sabor un gust d'humitat i de salobre. I jo recordaré aquells moments trescant per la muntanya, arrencant espígols, buscant caragols.

* * *

La mare hui m'ha enviat prop de l'ermita de Santa Bàrbara abans de trencar l'alba. M'ha despertat enmig de la nit i m'ha dit que parara els filats entre uns arbres frondosos que hi ha prop de l'ermita. Que untara amb vesc els bastons i amb els dits fera el so dels tords amb el primer raig de sol. Que en caçaria una dotzena de frare. I ni un de més, sinó tretze, són els que han caigut al filat. Quan he arribat al palau dels comtes amb els ocells calents encara, bategant-los l'últim alé al cor, els ha desplomat i en la marmita els ha cobert amb el vi. Mentre queien les espècies dins de l'olla he pensat que potser m'agrade muntar a la serra només per veure això; aquelles ales i aquells cossos diminuts traspassats per les vares que els couen al foc. Per veure com es fan tendres, com s'ameren de sabors al fons de les olles de ma mare. Potser cace i agafe flors, potser recórrec la serra collint herbes i desenterrant arrels només per veure després com es mesclen amb l'arròs o com bullen al foc. Que no sé què m'agrada més, si els calors i els vapors de les cuines del palau o el fred de la serra d'aquest novembre que el dominic Pere Tomich combat amb tocs d'herbers i colpets de licor.

Alguna vegada he sorprés el dominic contant les molles caigudes dels mantecats d'ametla. No ho diu, però sé que prova de saber quants dies i quantes nits li queden de vida. Sense que em veja, sempre mire per damunt de la seua espatlla la taula on esmorza i torne a trobar el nombre exacte de llunes que li queden de vida. Tanmateix, mai no li confesse el que veig, no ho entendria i diria que vaig a dimonis. A ma mare sí li ho vaig

contar un dia; que el pare dominic comptava les molles de les coquetes fregides banyades en sucre per saber quant li quedava per al traspàs. I em mirà seriosa.

Al punt de la mitjanit anàrem al pou del pati, poàrem un doll d'aigua i ma mare deixà caure al poal un grapat d'herbes entre la claror de la mitja lluna.

- Quantes herbes comptes, filla?

I sobre la superfície de l'aigua negra i blanca en vaig comptar tantes com molles havia vist en l'esmorzar del dominic aquell dia. Ma mare es passà el dit pels artells de la mà fent comptes i després agafà el rosari.

- Senyem-nos, filla.

Fins fa unes setmanes m'encantava sentir la veu rogallosa del dominic Pere Tomich quan li pujava l'esmorzar. La sentia cansada d'anys, de tant de treballar per protegir-nos de l'Abisme i del Cornut, i em reconfortava que la meua presència, la safata plena de viandes, li alegrara aquella veu ja vençuda de dies. *Passa, filla, passa*. I se li encenien els ulls quan veia les panses i les figues, la mel i els pastissets. I jo m'alegrava per ell, perquè deixara per un moment els llargs processos dels desviats i els invertits, perquè aquell sant home també tinguera repòs i uns moments per al plaer de la boca.

Fins fa unes setmanes.

Vaig anar a la casa del senyor Insa a comprar poltrot, fetge de conill, ossos de porc i botifarres de ceba. Anava carregada de fessols i cebes de mercat, safrà i penques. Quan el senyor Insa va sentir què volia, ja sabia que ma mare preparava una olleta de música. I d'això parlàvem quan el més menut dels seus fills aparegué a la porta, un plançó com jo que feia temps que no havia vist pel poble. Em va mirar desvergonyat i em va somriure. Després va entrar dins la casa i va desaparèixer. Quan jo tornava al carrer, ell m'estava esperant a la porta. Per on havia eixit d'aquella casa?

- On vas?

- A les cuines del palau.

- T'acompanye. Si vols t'ajude a carregar tot això.

Descarat em va fer riure de camí cap al palau fent-me preguntes indiscretes i sense que jo li contestara cap destrellat. Les dones de les botigues del mercat ens miraven suspicaces, provant de saber qui érem i què ens lligava. En arribar al palau, sota l'escut d'armes dels Corella, em tornà les compres i em va agafar d'un dels braços carregats.

- T'agradaria saber com pasten a ca la Rulla? –se m'acostava molt, quasi a cau d'orella, i la seua mà em tocava ja la cintura. Notava el seu calor.

- Ja sé com es pasta. Ma mare pasta i jo m'estic ensenyant –els meus ulls miraven el terra, l'escut en forma de serp damunt de mi, observant-nos. Sé que tenia les galtes enceses.

- Vine demà bon matí a ma casa i per un forat veuràs com pasta la Rulla. Si alguna vegada has vist alguna cosa pareguda, no tornes més si no vols.

I el meu cor encenent-se.

El matí següent observàrem la Rulla des d'un forat al sòl de la cambra on dormia el fill del senyor Insa. No l'havia revelat als seus pares, aquell forat, perquè la primera vegada que va veure que el forat donava a la cuina de la seua veïna ja no va poder deixar de mirar per allí més. I no sols era l'olor del pa a mesura que es va coent i que pujava fins aquell forat, sinó la manera en què la Rulla clavava les mans en aquella massa d'aigua, de pasta i de rent. Pastava alegrement, movent sense parar aquella massa que feia una bola i que després llançava. De cada bola acabava separant-ne un trosset i l'apartava al mateix racó de la taula. Quan tots aquells trossets amuntegats feren una bola i ella ja havia clavat les safates de pans al forn de la paret, per fi agafà aquella bola. Amb una maça l'estirà al damunt de la taula, entre forment i farina, i d'un pot que guardava dins del rebost extragué unes herbes que precipitava entre la massa. Mentre queien, la Rulla recitava una cançoneta que el fill del senyor Insa deia no haver sentit mai.

*Si buscares gessamí,
si buscares gessamí
o si vingueres a per mi,
pren la ruda,
belladona,
pren la ruda,
belladona,
i menja palla
com el meu rossí.*

Després de veure allò, el fill del senyor Insa m'agafà de la mà i em dugué en silenci, a les palpentes i sense cresol, on son pare tallava la carn. Em gità en terra i em parlà enmig de les tenebres d'aquell dia que encara no havia nascut.

- La Rulla fa encanteris amb els dolços! Per això són tan bons i tot el món en vol.

I jo li vaig explicar que potser no eren aquelles paraules, sinó la manera en què pastava, harmoniosa i pacient, i que aquella cançoneta podia ser només una tonada per a dormir infants. I ell féu que no i després em va besar. I entre la nit jo li vaig descordar la camisa i ell em prengué. I segurament fou una de les nits més meravelloses que no he passat dormint a la serra. Per això em vaig quedar adormida allí, de tan feliç, i per això vaig repetir altres nits i vaig fer que el fill del senyor Insa vinguera a palau bon matí per dormir amb mi a la pallissa, entre els animals i la palla. Fins fa unes setmanes.

Perquè fa unes setmanes que dormíem a la pallissa i vaig sentir la veu del pare Tomich, que havia baixat als corrals per agafar un ou de gallina, que li havia vingut de gust beure-se'n un abans que la filla de Sagrari la cuinera li pujara l'esmorzar, digué a un dels homes que rondaven per allà. I vaig sentir la seua veu prop, a punt de descobrir-nos gitats entre la palla, i ja no em semblà agradable de sentir, sinó que em va fer pànic pensar què passaria si el domini ens descobria en aquella situació. Amb el cor encara encongit vaig pujar fins a la cuina per contar-li a ma mare què m'havia passat. Em mirà seriosa, em tocà el ventre i després es tornà a comptar els artells de la mà. Sense dir res, col·locà l'esmorzar del domini en una safata i em digué que em mudara per pujar-li l'esmorzar al nostre hoste. I tampoc em contestà quan li ho vaig preguntar.

- Mare, les pastes de la tia Rulla que porten baladre per a qui són?

Només em somrigué.

Sé que no hi ha cap altre sabor al món millor que el del bacallà quan cau al costat del pimentó i els espinacs, completament ensalivat d'oli. Per això m'agrada escampar a poc a poc l'oli extret de les essències dels antics oliverals de la comarca, de les branques esmunyides i dels troncs mil·lenaris colpejats. M'agrada veure com es dispersa, com sura damunt del blanc i del roig, com tot ho contamina i ho fa més pur. Fa uns dies, a la fira de Totsants, entre mil botigues i mil essències, vaig comprar aquest oli de Benimarfull, tan pur com no he vist cap altre mai. I a la dona que me'l va vendre també li vaig comprar aquells unguents i aquelles cremes que m'ensenyà al fons de la seua tartana, mentre em somreia amb mirada còmplice. I si el sabor de l'oli amb sal i bacallà és el millor de tots, l'olor d'aquells sabons i aquells untets és el més misteriós de tots, amb aquell toc de sofre...

Aquesta nit hi ha lluna minvant i, per tant, aniré a canviar l'aigua amb sal de les olives trencades. M'encanta entrar al celler i respirar l'olor de les gerres de pedra plenes d'oli algunes, farcides d'olives les altres. *No digues oliva fins que no la tingues davall la biga.* Allí les trobaré, davall de les bigues, entre la humitat i el silenci dels tonells de vi que escampen un olor de raïm i roure pel gran celler on entre cada vegada que la lluna minva.

Però aquesta nit també és l'última lluna. Després d'aquesta lluna i del dia demà tornaré a anar a l'almàssera del Duc, regressaré a la serra d'Almudaina i al Barranc de l'encantada. En les pupil·les brillants del meu gat sabré que he tornat a creuar els cels i que la nit m'empara, sense la por a ser descoberta. Tornaré a escopir en la pasta de les magdalenes i a trencar els vidres dels espills del palau. Caminaré tranquil·la per les estances i en la sala daurada tornaré a contemplar els frescos on revinclà i serpenteja el meu senyor. Aquesta nit hi ha lluna minvant i, per tant, aniré a canviar l'aigua amb sal de les olives trencades.

* * *

Sé que tinc dret al dia després d'aquesta nit. Ara mire la lluna reflectir a través de la finestra sobre la superfície de l'aigua salada de les olives i pense en quant costa assolir la pau. Llance algunes herbes sobre aquesta aigua que acabe de canviar i mentre les veig surar, nadar tan plàcides, pense en les poques vegades que he nadat tranquil·la. Aquella

vegada a les fonts de l'Algar. Aquella altra vegada, al llac d'Anna, amb aquelles companyes a les quals ja no he tornat a veure mai més... Suppose que el meu cor i el meu cos es van acostumar a no tenir nits com aquelles, a fugir sempre i a témer el dia. Em recorde des de menuda, de la mà de la meua germana, recorrent els mercats, venent andròmines, aprenent dels rondallaires que actuaven i de les companyies de teatre. Fou un d'aquells músics de carrer, un d'aquells joglars el primer que em va furta el cor. El dia que vaig pujar a la seua tartana i me'n vaig anar amb el grup d'actors i cantors de col·loquis sé que a ma mare se li va trencar el cor. Em mirava des d'aquell empedrat ple de bassals i aguantava la mà de la meua germana, que es mocava escandalosament. Sense mi els costaria més apanyar-se, però haurien de captar menys. Tornaríem a veure'ns a la fira de Xàtiva o a la de Cocentaina. O mai més tornaríem a trobar-nos. I mentre al fons del carruatge les mans d'aquell joglar em despullaven per primera vegada en la vida, amb l'emoció del moment també se'm confonia un borrall enorme de pena. Quan deixàrem el port de la Carrasqueta jo ja havia jagut per primera vegada amb un home, però mentre l'abraçava també notava dins de mi un desconsol insadollable, una pena negra que m'ha acompanyat sempre, qui sap si fins demà en què per fi l'escape.

La por, sempre la por. Sentia aquella por intensa la nit que vaig escapar del campament dels joglars. Seguint el camí reial de Gandia havíem acampat vora la senda, dins d'aquell bosquet. Sé que hi havia prop Benirrama i que a l'endemà havíem d'aplegar a Pego. Un refredat horrible em recorria el cos i ja no era capaç de cuinar res. El fred m'entumia el cos i un cansament terrible amenaçava acabar amb mi allà mateix. Mentrestant, aquells que res no volien saber del meu dolor només demanaven pilotes de dacs i ronyons de masser. Ja que jo no sabia actuar ni recitava col·loquis o cançons de pandero, almenys havia de cuinar. Però encara no sabia la meitat del que sé ara i a més aquell fred feia que el cap em pegara moltes voltes. Quan vaig poder anar a descansar al costat dels matxos, ell em tragué d'aquella son profunda. Venia a buscar el que m'havia ensenyat en passar la Carrasqueta, però aquella nit jo ni podia ni volia aquell plaer. La seua mirada encesa i exigent no entenia aquella resposta i les carícies esdevingueren amenaces, els braços fent-me mal de tanta pressió. Quan gràcies a una esgarrapada a la seua cara vaig poder evitar la seua mà i eixir corrent, el fred d'aquell bosc vingué a multiplicar el del meu interior. Se sentien els crits d'ell al darrere, però sense aturar-me jo corria amb el cor encogit de por i fred. Vaig córrer entre la foscor i els matolls, fins

caure pel desnivell d'un barranc. Aquella vegada fou la primera que vaig tancar els ulls per esperar la mort. Quan els vaig tornar a obrir aquella silueta em posava la mà sobre la cama. Era una figura fosca i agenollada al meu costat semblava que fos geperuda. Si no vaig sentir por fou perquè ja tot em feia igual. Em posà la mà sobre la cama i sobre el pit i després em tocà el ventre. Em fregà unes herbes sobre la cama i sobre el pit i després acostà el seu rostre al meu. Vaig saber que era vellíssima, però que havia sigut bella molts anys enrere.

- Ja has corregut prou esta nit...

I com que ja no sentia dolor ni en la cama ni el pit em vaig alçar i la vaig seguir. Tenia una cabana dins del bosc i en la caldera que fumejava al bell mig de la cuina vaig aprendre l'olor de les faves i les carxofes quan ja s'han entendrit. Vaig saber quin és el gust arabesc dels dàtils, el color daurat de les aus al fons de la marmita i com l'aigua bullida atresora els sabors de tot el que ha fet tendre. Però també vaig aprendre l'olor prohibit del baladre, els usos de la mandràgora i quines herbes de la muntanya guarien qualsevol malaltia. Vaig saber quines nits cal canviar l'aigua de les olives trencades que s'immergeixen aigua i sal endins. Vaig saber el poder de la paraula i la importància de l'escriptura; de la saviesa de llegir els llibres i la màgia dels significats. I la nit que aquella dona em trobà estesa a la serra i em dugué a la seua cabana també vaig saber que la ruda pot ajudar a netejar el rastre indesitjable dels homes, si es vol.

- Et creix a dins la llavor. Serà un fruit preciós, si el deixes créixer. I si no vols, ni tan sols germinarà cinc nits.

En viatjar a la ciutat de Xàtiva molt de temps després jo ja no era la mateixa. Dominava l'aigua calenta i l'equilibri dels aromes. Havia llegit el *Llibre de Coc* i amuntegava receptes entre els faldons i les calaixeres. Havia après l'ofici de la cuina i el secret de la curació. I mentre em dedicava de dia a una cosa, de nit en practicava l'altra. I quan les espècies que ningú coneixia ni les flors que ningú trobava em faltaven – malvasia, roselles– viatjava fins aquell barranc i en les nits de lluna plena trobava la meua segona mare, la meua mestra. Fou després d'una d'aquelles visites que vaig arribar a Xàtiva per fer nit tot just abans que em tancaren les portes. Havia caigut la vesprada i em vaig encantar transitant els carrers d'aquella ciutat de pedra fins que vaig veure una silueta que perbocava sobre l'aigua d'una font. Em vaig acostar a aquella figura indefensa amb l'últim borrall de la meua innocència. Feia molt de temps que no posseïa ni era posseïda per cap home i segurament això també m'exigí anar cap aquella

font que rajava enmig de la nit. Vaig contemplar aquell rostre arrugat pel dolor i em va semblar que les seues faccions eren belles, que els ulls estaven acostumats a mirar nets i que les mans podien governar-me poderoses. Per això ho vaig fer, per això vaig acaronar el seu front i li vaig extirpar aquell dimoni. Perquè el desig de companyia i de comprensió, les ànsies de poder sentir-me jo feble dins d'uns braços que m'estrenyeren gratitud i m'excitaren plaer em podia.

Fins que ja restablert el vaig veure bé.

La coroneta sense cabells, l'hàbit partit de blanc i negre. Els gossos del senyor. Me n'havia ensenyat a desconfiar i a defugir la meua mestra. Vaig llegir desig però també sorpresa en aquells ulls. I la sorpresa podia donar pas a l'odi i l'odi al foc. I jo temia tant aquell calor com el fred que quasi m'arrabassa la vida aquella nit fugint per la muntanya. Eixelebrada vaig córrer per fugir d'aquell domínic que començà a escapar els crits temuts pel carrer silencios. Sabia que no podia fugir d'aquella trampa si no intercedia algun miracle i sabia jo que per mi no podien ser fets. I tanmateix, mentre aquell home pegava crits i s'encenien els primers llums per tot arreu, va passar allò...

Anys després a la fira de Cocentaina, quan vaig trobar per fi la meua germana ens besàrem i abraçàrem entre sanglots i crits de joia. Entràrem a servir les dos juntes, però ella es va establir per lliure més tard amb les arts que jo li vaig ensenyar. Jo no volia eixir de la protecció dels murs de la fortalesa, amagada on menys es podria esperar que treballara, al servei d'aquells que podien decidir que fóra penjada a qualsevol figura borda. Elaborant els plats més delerosos per a la taula dels comtes i els senyors. I amb la llibertat de la nit per a mi sola. Sola, com li vaig explicar a la meua germana que romandria sempre. Sola i sense por, com havia jurat romandre fins que el domínic va aparèixer un dia per al meu desassossec al palau comtal i jo vaig anar a corre-cuita a tancar-me a les cuines, on he tornat a sentir por. Sola i sense cap més afecte que l'afecte secret de la meua germana i el de la meua filla Sagrari. Perquè després que aquella porta s'obriera al final del carrer de Xàtiva per on jo fugia, vaig prometre moltes coses. Vaig prometre que mai més tornaria a abandonar-me feble, ni a permetre el contacte d'un home. Que aquella vegada seria l'última. Sí, la darrera ocasió seria la de l'home primer. Perquè mentre jo fugia del religiós que jo havia reestablert i predicava el meu secret a crits i m'amenaçava amb fogueres, una porta s'obrí al final del carrer i uns braços m'agafaren. Em feren desaparèixer de la vista dels que s'hagueren despertat i de la persecució de l'ingrat que m'acaçava. I contra la paret d'una casa humida em van

obligar a guardar silenci i a no deixar escapar crits. Els llavis obscurs se m'acostaren a l'orella i mentre el cor se m'eixia per la boca em xiuxiuejà aquella veu retrobada.

- Tornem a trobar-nos i veig que ara també t'hauré de salvar..... però no de la fam, sinó de la forca!

I mentre a canvi de no delatar-me, de no obrir aquella porta i lliurar-me a les mans que m'haurien escorxat ansioses començava a posseir-me, jo plorava. Ofegava el meu dolor en aquelles mans que m'estrenyien i em subjectaven amb violència perquè aquesta ocasió no poguera escapar. Ja que aquelles mans eren les mateixes de les quals jo m'havia escapat aquella nit al campament. La ferida d'unes ungles travessant-li perennes la cara feien del tot familiar aquell que fou el primer i l'últim home. I el seu rastre ja no l'esborrà la ruda, que Sagrari és la prova que de les coses més horribles també poden nàixer les més belles.

Després del dinar que m'ha pujat Sagrari m'he sentit un poc cansat i he provat de gitar-me un poc, però em venien estranyes basques. Per fugir del mareig m'he assegut a l'escriptori i he començat a redactar les actes inacabades dels darrers treballs. No se me n'ha anat el desfici i he enviat Sagrari a per unes herbes que em calmaren. Mentrestant he volgut continuar aquests papers que ja no sé ni de què parlen. Potser algú els entenga d'ací un temps, quan potser apareguen lligats amb altres, entre receptes i herbolaris, protocols notarials i testaments de marmessors. No ho sé i mentre aquest maldecap es va eixamplant i em fa pesadíssim el cap tampoc sé si m'importa, ni si quan haja tornat al Verb i siga només pols tindrà algun sentit haver escrit aquestes ratlles.

* * *

Sagrari ha pujat amb unes herbes fumejants i unes pastes irresistibles. Les ha deixades al meu davant i quan jo pensava que seria incapaç d'empassar-me'n únicament una m'he descobert abalançant-me al damunt de la safa d'argent. En acabar de devorar-ne un bon grapat he begut l'elixir que m'ha preparat la jove Sagrari i he pregat per ella en silenci, quan m'ha deixat tot sol. Fa dies que pense què faré d'ella i encara no he aconseguit decidir-me'n. Fa unes setmanes, una nit que em vingueren calors, acidesa i un poc de basarda, la vaig veure entrar a la pallissa seguida d'un xic de la seua edat. Els vaig sentir gaudir entre la palla dels animals i vaig entendre per què insistia fa dies Sagrari als homes perquè canviaren la palla. La vaig sentir argumentar al pati des de la finestra oberta de la meu cambra, però ara entenia que no era perquè el fem dels animals siga millor adob si s'escampa amb lluna minvant. Sinó perquè volia tindre la palla seca i neta per al seu amant...

...No puc consentir aquests pecats si la meua vista els capta *–peccatus mortalis–* però em fa por que el final de la jove i carnal Sagrari siga també el de sa mare a les cuines. Segurament aconsellaré al comte que aplique un sever càstig corporal a un sense que comporte la caiguda de l'altra. Puc trobar una cambrera semblant, però no puc trobar una cuinera com aquesta. I a l'hora tampoc m'acaba de seduir imaginar el cos de Sagrari adolorit i estovat després del ferro, perquè sé que no mereix el dolor destinat als que saben de bruixeria, sinó la simple amonestació dels que no saben com frenar la urgència de la carn. Aquestes preocupacions m'assalten cada vegada que la veig i no sé decidir-

me entre el meu ofici de delator i jutge, i la meua clemència d'home no del tot sever. Perquè jo també hauria pecat amb aquella bruixa que em guarí aquell dolor aquella nit a Xàtiva.... Aquest record i aquesta falta m'assalten últimament en excés, com si al final dels meus dies passara comptes dels meus errors o com si comprendre la jove Sagrari m'ajudara a comprendre'm a mi.

Potser siga aquest maldecap em fa escriure aquestes bondats i banalitats, mentre acabe de beure aquesta poció que sembla que em calma un poc el dolor del cap, però que no m'esclareix aquesta boira que ara em tapa els ulls per moments. Mentre confonc les grafies que escric m'assalten records diversos i confonc les ombres. Ara ha entrat algú, la jove Sagrari, a la reserva de la meua cambra, però la intuïsc més major. Em deu veure un poc marejat, perquè crec que m'ha preguntat si encara em fa mal el cap i si la veig bé. Se m'asseca la gola i no puc contestar el que crec haver escoltat, però la proximitat de la jove Sagrari –un poc geperuda i gastada, però és ella– em reconforta. Oh, Déu meu! Aquesta mà tan calenta i dolça al meu front em du a recordar aquella altra mà aquella nit a Xàtiva. Una altra vegada torne al mateix record sense poder deixar d'escriure aquests papers estranys, els dietaris dels meus últims dies. Mentre m'adorm i deixe que escape la meua voluntat en aquesta boira que tot ho encega, accedisc al que em demana la dolça Sagrari. Vol que deixe anar la ploma, que deixe ja d'escriure, que la mire als ulls si puc enterbolit i que atenga el que ha de dir-me. No sé què vol dir-me, ni què vol que compregua abans que se'm tanquen els ulls, però després del que ella vulga dir vindrà el silenci i el repòs. Llance ara la ploma i no sé quan tornaré a escriure, però espere que no s'haja dissipat del tot aquest tacte i aquesta mà que m'acarona el front guarint-me de qualsevol mal. No sé què vol dir-me aquesta mà que m'acarona, ni per què tanta insistència, destorbant el meu son, però faré cas i deixaré d'anotar. No sé què pot ser tan urgent ara, ni què pot ser tan important ara, quan quasi res pot ja sorprendre'm, com no siga la bellesa de la flor de les ametles en inundar primaverenques els camps...

DONEM FE

que a poqueta nit som entrats a les estances que ocupava el dominic Pere Tomich al palau comtal de Cocentaina des de Pasqua del present any del Senyor e nós lo havem trobat mort a la sua cambra. El Senyor el tinga en glòria e agraisca los seus treballs e los seus esforços.

Som informats que en acabant el dinar del dia anterior lo frare dominic havia donat noticia de cert malestar e havia fet que una jove assistenta que l'aidava en tot de nom Sagrari li preparara un cert beuratge d'herbes. Sobre les pastes e les herbes e los escrits en què treballava el dominic fon trobat lo seu cos. A la cara del dominic hem apreciat pau e consolació en Déu, com si al final dels seus instants haguera vist llum e claredat e haguera comprés los secrets e misteris del Senyor.

*Francesch Llorca Llorenç
Saig d'Alcoy e jurat de la Baronia de Planes*